

بررسی سازوکارهای ساماندهی لایحه مشارکت عمومی خصوصی

محمد مهدی همتی فقیه

پژوهشگر گروه حقوق پژوهشکده تحقیقات راهبردی

ساختارهای دولتی و حاکمیتی نیز مزید بر علت شده و بهره‌برداری از این طرح‌ها را به امری دور از انتظار مبدل ساخت.

با توجه به برآورد انجام شده، تکمیل و بهره‌برداری این طرح‌ها نیازمند تأمین اعتبار ۴۵۰ هزار میلیارد تومان است که با توجه به ارقام عمرانی بودجه سنواتی به سرانجام رسانیدن این طرح‌ها بیش از ۱۰ سال به طول می‌انجامد. از طرفی تأمین نیروی انسانی مورد نیاز جهت تکمیل این طرح‌ها موجب افزایش نقش تصدی‌گرانه دولت شده و مانع از انجام وظایف حاکمیتی این نهاد به نحو مطلوب می‌شود.^۱ به اضافه اینکه با توجه به طولانی بودن زمان اجرای قرارداد، در صورت وجود کمترین ایراد قانونی یا انحراف در انعقاد قرارداد حجم قابل توجهی از مشکلات را برای اموال و منافع عمومی به ارمغان می‌آورد.

رایج‌ترین روش انجام طرح‌های عمرانی در دهه‌های اخیر انعقاد قراردادهای پیمانکاری است. جدای از منسوخ بودن این روش، ایرادات آن لزوم جایگزینی روش بهینه دیگر را نمایان می‌کند. از

عاملیت حداکثری دولت بوده است و تنها مواردی چون طراحی یا ساخت به مجموعه‌های خارج از دولت واگذار می‌شد. با گذشت زمان و لزوم تمهید زیرساخت‌های بیشتر از طرفی و فقدان اعتبارات لازم برای این طرح‌ها، فقدان تجربه و تخصص کافی و افزایش هزینه‌های جاری از طرف دیگر که به انباشت ناکارآمدی در بخش دولتی انجامید موجب شد سیاست‌گذاران الگوی جدیدی را در جهت رفع این مشکلات و انجام امور به نحو مطلوب جستجو کنند. الگویی که در این راستا توسط برخی متخصصان ارایه شد الگوی مشارکت عمومی - خصوصی است که چند دهه بیشتر از طرح آن نمی‌گذرد.

ایران نیز از وضعیت فوق مستثنی نبوده است. در پی لزوم ایجاد زیرساخت‌های ارایه خدمات دولت، حجم انبوهی از پروژه‌های عمرانی - که در ادبیات مالی طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای عنوان می‌شوند - تعریف شده و آغاز به کار کردند. اما در اتنای امر بروز مشکلاتی چون تحریم‌ها کاهش درآمدهای دولت را به دنبال داشت. ناکارآمدی

اخیراً برای تهیه مقدمات قانونی اعمال الگوی مشارکت عمومی - خصوصی، لایحه‌ای در سازمان برنامه و بودجه تهیه شد و ضمن تصویب به هیات وزیران تقدیم مجلس شد. حول این لایحه که از آن با عناوینی چون خصوصی‌سازی دوم یاد کردند مباحث و انتقادات مختلفی در فضای رسانه‌ای مطرح شد. در این راستا بررسی آن‌ها می‌تواند در بهینه‌سازی این لایحه کمک شایانی داشته باشد. مقصود از این گزارش بررسی این پرسش است که چگونه می‌توان به بهترین نحو به ساماندهی این مشارکت پرداخت؟ به نحوی که هم از سویی ناکارآمدی و ناتوانی مالی، تخصصی و مدیریتی بخش دولتی جبران شود و هم از سوی دیگر هرگونه زمینه سوءاستفاده از این جریان را برچید.

مقدمه

یکی از معضلات دولت‌ها در راستای ارایه خدمات عمومی تأمین مالی طرح‌های مربوط به ارایه این خدمات بوده است. الگویی که بیشتر در این زمینه مورد استفاده قرار می‌گرفت مبتنی بر